

Τους αγκαλιέ ακόμα ο εύκολος πατριωτισμός των φαπλαταδών. Η άρχαία γλώσσα, οι δοξασμένοι πρόγονοι, τα εύγενη κατορθώματα κτλ. Καμμιά νέα ιδέα στο κεφάλι τους. Προγονομανία και χριστιανική μειρολατρεία! Κι' όμως ιδώ εδω είναι ο τόπος που πρέπει να διδαχτούν, να φωτιστούν και να νιώσουν. Η ανάγνωση που όνειρευόμαστε, από δω από την 'Αθήνα θα βγει. Έδω γίνεται κάποια προπαγάντα άχαγεννητική στη γλώσσα, στην εκπαίδευση, στον πατριωτισμό, στην αντίληψη της εθνικής ζωής.

Έδω λοιπόν στην 'Αθήνα κάθε τέσσαρα χρόνια που μας έρχονται οι σκλαβωμένοι άδερφοί μας πρέπει να τους φωτίζουμε, να προσπαθούμε με κάθε τρόπο να ξεκαθαρίσουμε στο μυαλό τους τα μεγάλα εθνικά ζητήματα, να τους γιατρεύουμε την άρρωστη αντίληψη που για πολλά πράγματα και για πολλά πρόσωπα έχουν και να πασχίζουμε όσο μπορούμε να τους δείχνουμε ποιά πρέπει να είναι η άληθινή εθνική ζωή. Για τή γλώσσα τή Ρωμαϊκή, για τήν καινούρια εκπαίδευση και για τήν καινούρια ζωή να τους μιλούμε. 'Ακόμα και με τους τεχνίτες μας τους εκλεχτούς να τους γνωρίζουμε! Κι' αυτοί οίλοιγοι θα γίνουνται απόστολοι στους άλλους στους πολλούς που δεν μπορούνε ν'έρχονται. Όλοι το ξέρουμε πως εκεί στη καρδιά της μεγάλης 'Ελλάδας στα κέντρα της ανατολής πρέπει να δουλέψουμε για το σκοπό μας. Κι' ακόμα ξέρουμε πως εκεί οι δυσκολίες είναι περισσότερες και μεγαλύτερες από και το ζετούλιγμα μερικών ιδεών γίνεται πολύ άργότερα απ' ό,τι γίνεται στην ασκλάβωτη 'Ελλάδα. Για τούτο λοιπόν χρειάζεται δουλειά μεγάλη και συστηματική. Μιά τέτοια εύκαιρία μας δίνεται με τους 'Ολυμπιακούς αγώνες όποτε πλήθος από δημογενείς πλημμυρίζει τήν πρωτεύουσα. Είναι πατριώτες, μα πατριώτες άχρηστοι, ως μάθουνε λοιπόν να γίνουν πατριώτες χρήσιμοι όχι πια τών λόγων και τών δακρύων μα τών έργων και της δουλειάς. Τώρα το πως αυτό θα γίνεται είν' άλλος λόγος. 'Αν κατορθώναμε όμως εμείς οι ασκλάβωτοι να ρυθμίσουμε τήν εθνική μας δράση σύμφωνα με τήν τωρινή ζωή μας κι άν αποφασίσουμε να ζήσουμε αυτόφωτοι πια κι' όχι έτερόφωτοι, νομίζω πως και το παράδειγμα αυτό μοναχά θα είναι ένα μεγάλο μάθημα στους δημογενείς μας. Τ' άλλα έρχονται ύστερα.

Παραπάνω μίλησα για τους τεχνίτες. Ποιός ξέ-

ρει τί ιδέα θα έχουνε οι έξω 'Ελληνες από Τέχνη, από Ρωμαϊκή Τέχνη. Το φαντάζουμαι που θάχουνε αταματήσει, στα Σούτσια ίσως, ή και στα Ραγκαβή τον Κλίωνα. Το δε Β. Θέατρο το επίσημο θέατρο μας όχι μοναχά δε φρόντισε να τους δώσει καλύτερη ιδέα της φιλολαγικής μας ζωής αλλά τους παράστησε... τή «Αρκίσσα των 'Αθηνών» κι' άλλες διάφορες φραντζέλικες φάρσες. 'Αλλοίμονο! Οι όμογενείς μας μέινανε οχαριστημένοι από το επίσημο ρεζίλημα της 'Εθνικής σκηνής, και δε μπορούσε να γίνει άλλως. Ραγκαβή είχαν άκουστά για μεγάλο ταχύντη, Ραγκαβή είδανε και στο εθνικό θέατρο της Λυτρώμένης πατρίδας τους. Δεν ξιππάστηκαν φυσικά. 'Εμείς όμως έχουμε το δικαίωμα να ρωτήσουμε τή διεύθυνση του θεάτρου ως ποτε πια θα ξακολουθεί να μεταβάλλει τή σκηνή του σε πανόραμα χυδαίας πολυτέλειας. Είναι αδύνατο επί τέλους ο κ. Βλάχος να πιστεύει ότι ή 'Εθνική σκηνή φτιάχεται με πανόραματα που δεν έχουν άλλο σκοπό από το θάμπωμα και το ξίπασμα του ματιού. Κ' έννοις βέβαια ο κ. Βλάχος ότι το να δείχνουμε στους ξένους μας τή «Δούκισσα των 'Αθηνών» για έργο Τέχνης και να προσπαθούμε να τους θαμπάσουμε με τήν καταραμένη πολυτέλεια των σκηνικών είναι κάμποσο άστείο ίσως κ' έγκληματικό!

Ένα τελευταίο λόγο για τις φημερίδες! Οι αιώνιοι διθύραμβοι στη φιλοξενία μας και τα τραβηγμένα αυτά κομπλιμέντα των ξένων που γιόμιζαν καθημερινά τις στήλες τους μπορούσαν και να λείπουν δολότελα! Περισσότερη αξιοπρέπεια κ' έγωισμός κ' όλιγώτερη φαπλαταριά δε θάβλαψτε.

Α. ΣΙΓΑΝΟΣ

ΝΕΚΡΙΚΗ ΠΡΟΤΟΜΑΓΙΑ

Τα μνήματα που σήμερα γιορτάζουν, τα στολίζουν Πατέρες, μάνας κι άδερφές, λεβέντες, κοπελιές. Και στέφανα τους φέρνουν, και λούλουδα σκορπίζουν, Τριαντάφυλλα, γαρούφαλα, βιολέτες, πασκαλιές.

Οι πεθαμένες οι άκριδες, ή νύχτα όταν απλώθη, 'Επρόβαλαν και στήσανε χορό στη σκοτεινιά. Μέε' στην καρδιά τους άναθαν καημοί τρανοί και πόθοι, Και στον καλό φτερούγιε τή σκέψη ή καθεμιά.

Σάν το φεγγάρ' ήταν άχνός, χλωμός σαν άγιοςέρι, Κι' απ' τα λευκά τα χείλη τους δέν έβγαინε μελιά.

καιτάει από τις τρύπες της πόρτας άν έρχεται ο Γιώργης και πάλι μαζώνεται σαν κουβάρι. Χάνει το πρόσωπο άνάμεσα στα γόνατά της και μαύρη κι' άλαλη, ακούνητη συλλογιέται, συλλογιέται. 'Όταν σηκώνει το κεφάλι, το μάτι της παίρνει αντίκρυ το βιρό που κλαίει κι' αυτός τήν έρμηιά του. Τόν κοιτάει και φαντάζεται πως γλέπει τριγύρο στημένος τους τρίποδες με τα πετινά άπλωμένα κι' άπάνω τους άραδ' άράδα σκυμμένους καμμιά δεκαριά άργάτες να ζύνουν. Και θαρρεί πως τής έρχεται κείνη ή μυρουδιά από τα πετσιά κι' άνοίγει τα ρουθούνια της. Μα πάλε ξανακάνει κι' ό βιρός πάλε μονάχος στέκεται χαλασμένος, γερασμένος σαν κι' αυτή. 'Απάνω από το σπίτι τρέχει ή μία βρύση του χωριού και τα νερά κατασταλάζουν στο βιρό κ' έτσι δέν άπολείπουν. Χαρταριασμένες τριγύρο-γύρο, λές και τα ψηλά άγριεμένα χορτάρια που φυτρώνουν θά τόν πνίξουν. Τα νερά του πράσινα και πηχτά σαν βάλλτος, γιακιστέρά σαν δάκρυα. Οι τοίχοι λάμπουν και είναι λουστρίσμένοι σαν πάνω από τήν πράσινη λαδομπογιά του φυτικού γουδιού να πέρασαν και βερνίκι. Σαλιάγχοι και σκουλήκια χιλιάδες γλυστράν πάνω στους τοίχους. 'Ως τόσο το γυαλί του είναι πάντα ίσιο σαν παγωμένο και δείχνει το κάθε τι που καθρεφτίζεται έτσι μαυροπράσινο και σκουρια-

Μα κάποια μυστική χαρά φανέρωναν. Τάγέρη 'Ασάλευτο, κι όλόγουρα θανάτου σιγαλιά.

Και μία που ήταν χλωμότερη κ' είχε στα μάτια δάκρυ, Ξέμαρκε στέκει, στο χορό χωρίς καν να πιστώη. Και τής μιλούν και τή ρωτούν μόνη γιατί στην άκρη Στέκεσαι, και τήν κρίζουνε να ρθη μαζί κι αυτή.

Κι αυτή τους άποκρίνεται. «Μαχάλος ο καημός μου, Και σπην ψυχή μου κρύβεται πόνος κρυφός, βουβός. 'Απ' ένθια δέν εύώδιασεν ό τάφος ο δικός μου, Γιατί δε με θυμήθηκεν έμένα ο άκριδός.

'Όμως το θαμποχάραμα σαν είδαν στον αϊθέρα, Και σαν έννοιώσανε ή αύγη πως δέν είναι μακριά, Πήγαν στους τάφους τρέχοντας μή τους προστά' ή μέρα. Πήγε κι αυτή άργασάλευτη, χωρίς παρηγοριά.

ΛΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Φίλε μου,

Σου στέλνω να δημοσιέψης τάρθρο που βλέπεις, έπειδής μου άρεσε και άξίζει, μου φαίνεται, να μηη και στο «Νουμά». Είναι παρμένο από μια έφημεριδούλα θρησκευτική, τον «'Αστέρα της ανατολής» των 25 του Μάρτη. 'Όσο μόρεσα του έβγαλα τή γλωσσική του μάτκα και δέν πιστεύω ο πατέρας του κ. Σ. Π. Μ να μας μαλώση για το τόλμημα.

Γειά σου Α. Π.

Σάν άκούστηκε στον κόσμο το χωρίσμα εκκλησίας και Πολιτείας που ψηφίστηκε από τή Γαλλική Βουλή και τή Γερουσία, άλλοι απ' τους φίλους της Γαλλίας χαρήκανε κ' ειλικρινά χεροκροτήσανε για νόμο που πιστεύανε πως θα λευτέρωνε τήν ίπποτική αυτή φυλή από τή θρησκευτική σκλαβιά: άλλοι όμως κατάκαρδα λυπηθήκανε, από φόβο πως ή άθειά, που και προτύτερα όχι λίγη δύναμη μεταξύ στους Γάλλους είχε, τώρα θα σηκώση κεφάλι ακόμα πιότερο, με τήν ιδέα πως κέρδισε τρανή νίκη ενάντια στο Χριστιανισμό.

'Από τις δυό γνώμες αυτές ποιά είναι ή σωστή; Στο ρώτημα τούτο για να δοθη σίγουρη άπάντηση, πρέπει να πισωδρομίσουμε ίσα με τήν αρχή του χριστιανισμού και να θυμηθούμε ποιός είν' ο χαρακτήρας και ποιά ή άποστολή στον κόσμο της ζωτανής χριστιανικής εκκλησίας.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΔΗΓΗΜΑΤΑ

Ο ΠΡΑΣΙΝΟΣ ΒΙΡΟΣ*

Στήν άκρη το χωριό, κοντά στο λάκκο της 'Αϊ-Μαρίνας είναι το σπίτι του Γιώρη Στάμου. Και ποιός δέν τον ξέρει το Γιώρη Στάμο; 'Αν τον άναβάλεις, σου λένε διαλολεμένος άνθρωπος. Ζει σ' ένα σπίτι γεμάτο μια φροά ανθρώπους: τώρη έρημο κι' άφημένο όλημέρα ρέβει πάντα στα θεμέλια του, ο άσβέστης πέφτει από τους τοίχους και τα παραθύρια του άνοιχτά σαν στόμα χωρίς δόντια. Μοναχά ο Γιώρης κάθεται μέσα σαν κουκος με τή μάννα του που ζη σαν να μην ήτανε στον άπάνω κόσμο. Ούτε κρένει, ούτε άπολογιέται. 'Από το πουρνό ως το βράδυ στριμώνεται σε μια γωνιά από μέσα από τήν όξώπορτα κι' όλο ματσάλαει κάτι. Καμμιά φορά

* Τετράγωνη βαθιά γούρνα, γεμάτη νερό, όπου μαζί με έσβέστη ρίχνουν τα πετσιά που δέν είναι ακόμα άργασμένα, για να τους πέση το μαλλί.

σμένο. Μοναχά σαν ζυγώσει κανένας, δλα τα μικρά σκουλήκια που είναι πάνω-πάνω βουτάν μέσα στο νερό γλήγορα και βικστικά και μια ξεφυκή άνατριχίλα άπλώνεται στον πράσινο καθρεφτή. Στή γωνιά, εκεί στον τοίχο κοντά, ποτέ ο ήλιος δέν έπαιξε σε κείνα τα νερά, μόν' πάντα φουσκωμένα ρουφάν το φως που λιποθυμάει μέσα τους άνάμεσα από τα ψηλά λογχωτά χορτάρια. Κι' αυτά γερονέα προς το φως που δέν τα γλυκαίνει ποτέ, κρυφοκοιτάν μέσα στο νερό τα ψηλόλιγνα κορμάκια τους.

Κάθε πουρνό που θα βγαίνε έξω ο Γιώρης περνουσε από το βιρό, καιτάε μαυροπράσινο το μούτρό του μέσα, έκανε πως στρίβει το μουστάκι του, κοιτάζονταν όλο το κορμί του κ' έφευγε. Περνώντας από τή θύρα έριχνε ένα κομμάτι ξερό ψωμί στη μάννα του και τραβούσε. Αντίκρυ από τήν όξώπορτα είταν το βουνο άγριο, γεμάτο σκάμπια και γκρεμούς και μια τρομάρα σ' έπαιρνε να τή γλέψει όταν με το ρούφουλα και τ' άγριοκαίρι οι άστραπές σέρονταν άπάνω του σα φίδια φωτερά. 'Ο Γιώρης έδινε ένα μάτι: εκεί, κοντοστέκονταν ψυχή, άκουμπούσε κατόπι στο πεζούλι και σε λίγο ξεκινούσε για το παζάρι. Πήγαινε στο μεσοχώρι και ξαπλώνονταν κάτω από τον πλάτανο, που στέκεται σαν όμπρέλλα ψηλή με λυγισμένα ίσια κάτω τα

ΤΟ ΦΙΛΙ

Τό φίλι είναι δάν ή άγάπη,
δάν ή ζωή.

ΨΥΧΑΡΗ

Ή ζήση δίχως φίλημα πικρή και μαύρη πούειναι |
Κ' εγώ που δέν τό γνώρισα στά παιδικήσια χρόνια,
—Τί από μικρός ώφράνεψα κ' είμ' έρμος από χάνι,—
Τό καρτερώ, τό νεύρομαι, τό λαχταρώ από σένα.

Μή μου τάρνίσεισσι τό φίλι κι από κοντά μου φύγεισσι.
Τά νιάτα μου που δέθησαν με τή γλυκειά σου άγάπη,
Μή μου τ' άφίσεισσι άχαρα και παραπονεμένα.
Χύσε στη φλόγα τής καρδιάς, από δροσιά, μιά στάλα.

Φέρε τό μετωπάκι σου, τά μάτια και τά χείλια,
Και θα σου πλέξω άπένου τους από φιλι τραγουδι...
Σάν τέτιο άηδονοάλημα στην όμορφιά σου πρέπει,
Κ' ύμνος από χαιδέματα ταιριάζει άπάνωθέ σου.

Άχ! τό φίλι έχει πλάνημα κ' έχει χαρά περίσσια.
Μοιάζει κρινάκι δλόδροσο μέσ' τής ψυχής τόν κήπο,
Όπου τό σπέρνουν οι καημοι και τό φροντίζει ό πόθος,
Και κλεί χίλια μαγέματα γι' αυτόν που δάν τό κόψει.

Ποιάς δέν τό δίνει τό φίλι και δέν αναφτερώνει;
Ετύς λογιάζει μέσα του τό καθερί ν' αλλάξει,
Κι όσα τριγύρω του θωρεί δειλά και ξένα, φεύγουν.
Ή πλάση τουέ προσκυνά και γίνεται δική του...

Γιατί μ' άρνίσεισσι τό φίλι κι από κοντά μου φύγεισσι;
Τά νιάτα μου που δέθησαν με τή γλυκειά σου άγάπη,
Θά μου τ' άφίσεισσι άχαρα και παραπονεμένα;
Χύσε στη φλόγα τής καρδιάς, από δροσιά, μιά στάλα.

Γιατί, τή νύχτα τή βαθειά, εκεί που όνειροπλέκω
Και σε στοχαζόμαιο δλη φως στής όμορφιάς τή δόξα,
Άνάσφρα και μυστικά, όσο κι άν είσαι άλάργα
Θά στελιω τήν ψυχούλα μου νάρθει να σου τό δώσει.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΣΥΧΡΟΝΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ή άνισόροπη κατάσταση που βρίσκεται σήμερα
ή έλληνική λογοτεχνία έχει τήν ιστορία της. Μόλις
σήκωσαν κεφάλι από τή σκλαβιά οι Ρωμιοι θυμήθη-
καν τά μεγάλα περασμένα των ζακουσμένων προγόνων

Δημοσιεύτηκε στη «Ζυχαρία» τής Μόσκας, φυλλάδ.
Μάρτη και Άπρίλη 1906.

Ζουρλόσι! Ήπειτα, ύστερα, κατόπι, όπου περνάει ή
ζουρλαμάδα, τί τή θέλεις τή φρονιμάδα;

Κ' έκανε πώς γελάει κάτω από τά μουστάκια,
μα γέλιο δέν έβγαίνει ποτέ από κείνους τους μορ-
φασιμούς που έκρυβαν κάποια ειρωνεία βαθειά κι ά-
ξεδιάλυτη. Άλλης λογής άνθρωπος αυτός, κανένας
δέν μπορούσε να βαθύνει μέσα του. Τόν ήξεραν που
ήταν μπαγκαμπόντης, μα γιατί τά λεγε αυτά;

— Τά λέω, για να τ' άκούν. Πώς, δέν τά ξε-
ρούμε μες τά δικά τους; Ήμασταν και μες μιά
φορά έτσι. Ήπειτα, ύστερα, κατόπι, πίσω από τό
δάχτυλό σου θα κρυφτεί;

Στό δρόμο που πήγαινε όλο κάτω κοίταε, λές
και γύρευε να βρεί κάτι που έχασε. Άνακάτωνε
με τό πόδι του τά λιθάρια και σε κοίταε έτσι πάν-
τα σά να ήθελε να γελάσει. Μπορεί και να γελού-
σε μέσα του. Αυτός ζούσε έτσι, γιατί έτυχε να ζει,
όχι πώς ήθελε να ζει. Και συλλογιώνταν άν τόν
είχα στό χέρι μου τόν πατέρα μου τήν ώρα που
πιάνομουν εγώ, θα τόν έκοψα, τόν κακούργο. Ά-
κούς εκεί, να με ρίζει μέσα στα βάσανα και να γε-
λάει που τό καμε αυτό. Κι' αυτές οι σκέψες κυλού-
σαν στό νού και ξανάρχονταν και πάλι χάνον-
ταν από τώρα ακόμα ώς που άργότερα πήραν τόν
κατήφορο και δέν μπορούσε να τις σταματήσει. Κοί-

τους και καταπαύστηκαν μ' ένα άπιστο παιδακή-
σιο όνειρο, τήν ανάσταση δηλαδή τής μεγάλης Έλ-
λάδας. Οι Φαναριώτες που βρίσκονταν μέσα στο
κέντρο του σκλαβωμένου Έλληνισμού, στην Πόλη,
βάλλθησαν να προετοιμάσουν αυτή τή ταφογδυσιά,
γιατί μόνο ταφογδυσιά μπορούσε να γίνει και όχι
ανάσταση, επειδή βέβαια δέν ήταν δυνατό να πε-
ράσουν είκοσι αιώνες χωρίς ν' αφήσουν τά χνάρια
τους. Και για να γίνει ό ραγιας λύτερος, για να ξε-
χάση τά χρόνια τής σκοτεινιάς, νόμιζαν πως έπρεπε
να τόν ναουρίζουν με τά όνειρα του ξαναγυρισμού
στα περασμένα, πράμα που σά να τους άρρεσε κι'
αυτώνών λιγάκι κ' επειδή έπρεπε ν' αρχίσουν από
κάπου βρήκαν ότι καλύτερο είναι να του κλέψουν
τή φυσική του μητρική γλώσσα. Αυτό έφτανε για
να φανερωθουν οι δασκάλοι και να φτιάσουν μιά τε-
χνική γλώσσα, τή βγενικιά καθαρίβουσα, τή γλώσσα
που γράφε ό Ξενοφώντας και οι συγκαίριτες του, κα-
θώς λέγουν του λόγου τους, κ' έτσι άρχισαν με τήν
έπιμονή τους και τή στραβοκεφαλιά τους να αφανί-
νίζουν τή γλώσσα του λαού.

Τό έθνος βρισκότανε τότε στις παραμονές τής
γενικής επανάστασης, γι' αυτό δέν ήταν ή περίστα-
ση κατάλληλη για να εναντιωθεί κανείς και να
δει τις κακές συνέπειες μιάς τέτοιος δουλιές, μιάς
αναγέννησης δηλαδή όλωσδιόλου εξωτερικής. Μιά
μόνη φωνή άκούστηκε να εναντιώνεται, ήταν ή δυ-
νατή του Σολωμού φωνή, του Πύθικιν αυτού τής νεώ-
τερης Ελλάδας, αλλά και αυτή έμεινε για καιρό
δίχως αντίλαλο.

Στά 1821, όταν ένα μικρό μέρος τής Ελλάδας
λευτερώθηκε, πάλι πέσαν στη μοιραία πλάνη που
βαράνει ίσα με σήμερα δλάκαιρο τόν Έλληνικό λαό
και άντεις να κοιτάζουν να στηρίξουν και να βάλουν
σε τάξη τή νεογέννητη Ρωμιούση, ζακολουθούσαν να
ξετυλίγουν τό σάβανο τής Ελλάδας και στη σκόνη
τής πεθαμένης που βγαζαν από τόν τάφο θάβαν ζων-
τανό έναν καινούργιο λαό. Πάλι καταπαύστηκαν με
τή γλώσσα τους, κείνη τήν καθαρίβουσα έπίσημη
γλώσσα, τή μαθαίναν στα παιδιά μέσ' τά σχολεία,
άρχισαν να τή γράφουν αλλά... κανείς δέν τή μι-
λησε. Ήμεινε πάντα νεκρογεννημένη.

Ή αντίθεση αυτή των μεγάλων περασμένων με
τήν άσημότητα των τωρινών καιρών, τό άίνιγμα τής
διπλής γλώσσας άφισαν όλα αυτά μέσα στην ψυ-
χή των Ρωμηών τρανά σημάδια σ' όλη του τή ζωή,
τήν εκπαιδευση και τή λογοτεχνία. Όταν είναι παι-

ταε τήν κατάσταση του και κάτι παραξενές καμ-
μιά φορά τόν έκαναν να τήν λησμονήσει. Μοναχός
χωρίς κανένα σύντροφο, δυστυχημένος, κακομοιρια-
σμένος. Κ' ή μάνα του εκεί στη θύρα, ζωντανή νε-
κρή. Όταν τήν έβλεπε, λές κ' ήταν ό ίσκιος του,
τή φοβόνταν. Μα πλιότερα ό βιρός τόν τραβούσε.

Κοίταε εκεί μέσα μιά παλιά ζωή, περασμένη κ' ευ-
τυχημένη. Κ' έβλεπε μέσα τόν εκυτό του όπως εί-
τανε κι' όχι όπως φαινονταν. Όταν έσκυβε τό κε-
φάλι πάνω στο νερό, τό μουτρό του γίνονταν ένα με
τό βάλτο, με τό πρασινισμένο σάπιο νερό. Κι' όλο
ήθελε να καθρεφτίζεται, γιατί ξάνοιγε κάτω που ό
κόσμος ό άλλος δέν του τό λεγε. Κι' άγαπούσε τό
νερό, γιατί με τόση ειλικρίνεια του έδειχνε τό μυσ-
τικό. Όταν γύριζε τό πρόσωπό του απ' εκεί, έκα-
νε να γελάσει με τόν κόσμο που δέν τόν ήξερε και
πάντα έφριχνε ένα γέλιο περιφρονητικό στους άν-
θρώπους που γελοούσαν και τους έκανε κι' αυτός
πλιότερα να γελούν.

Και μαζώνονταν τριγύρω του και τόν άκουαν κ'
έκαναν χάζι με τούτον, γιατί ήταν παράξενος κ' εί-
χε κάτι φερσίματα που σ' έκανε να τόν κοιτάς.
Στην κουβέντα πάλι ήταν πρώτος. Όλο είχε κάτι
να ειπεί καινούργιο, βρίσκοντας πληγές στα κοινοτικά
και στην καθένα.

δι ακόμα μαθαίνει στο σχολείο να καταφρονάζει ό,τι
είναι δικό του, ό,τι είναι ζωντανό, άκούγοντας πάν-
τοτε τό ίδιο τραγουδι, τής δόξας τής προγονικής.
Στό σχολείο του είπανε ότι ή γλώσσα που μιλάει ό
πατέρας του, οι συγγενείς του, ή γλώσσα που και ό
ίδιος μεταχειρίζεται στις γλυκύτερες και ωραιότερες
στιγμές τής ζωής του όταν άρχίζει να ενεργεί τό
αίσθημα, ότι αυτή ή γλώσσα είναι χυδαία και όταν
τή μιλάει κανείς δέν είναι άξιος απόγονος του Σοφο-
κλή και του Πίνδαρου, γι' αυτό μπροστά στον κόσμο
πασχίζει να φανεί άξιος και άρχίζει να κάνει σκοπό
τής ζωής του τήν επιτιθέψη στις λέξεις και να προ-
σέχει στην εξωτερική του λόγου μορφή. Φκινόταν
λοιπόν βέβαια δύσκολο οι Έλληνες του τωρινού και-
ρού, άνθρημένοι καθώς είταν με τήν ψερτιά και τήν
ύποκρισία, να δημιουργήσουν μιά λογοτεχνία κάποιας
βαρύτητας. Πιστοί στην άρχαία παράδοση και στην
ψευτοεγένεια οι διάφοροι συγγραφάδες δέν μπορού-
σαν να καταφέρουν παρα να γίνουν άνάξιοι μιμητές
και αντιγραφιαδες αξιολύπητοι κ' άν βρισκόταν και
κανείς που να είχε τή δύναμη να σπάσει τις άλυσι-
δες του ριγνόντουσαν στα δυνατά ή περνούσε χωρίς
να του δώσουν σημασία.

*

Έτσι περάσαν κάπου 70 χρόνια. Ή σαπίλα είχε
φτάσει στο κατακόρυφο. Ό Σολωμός ήταν ένα ό-
νομα— έτσι γράφει ό Παλαμάς στής θύμησής του
(Γράμματα).

— Μήτε διαβάζονταν, μήτε νοιώθονταν. Φτά-
νανε μόνο οι δυό στροφές του «Ύμνου τής Έλευ-
θερίας» και τό τραγουδι τής «Φαρμακωμένης...» Ό
Ίούλιος Τυπάλδος βάνουσος στιχουργός άνάξιος να
διαβάζεται. Ό Μικροάς; Όχι οίδαμεν τόν άνθρω-
πον. Ό Πολυλάς; άγράμματος που του ήρθε μα-
νία να χιτάση τόν Όμηρο. Ό Τερτσέτης χυδαί-
σής... άμ' ό Βαλαωρίτης; τραγουδιστής των άρμα-
τωλών, άνίχεται κανείς τή γλώσσα των γιατί εί-
ναι σύμφωνη με τόν καιρό που ζωγραφίζει, με τή
παλληκαρία που τραγουδεί. Μολονότι δέν μπορεί να
ειπεί να πη πώς οι άττικώτατοι άρματωλοί και
Κλέπται του Ζαλακώστα δέν είναι καθώς πρέπει
ποίηση». Και αυτός ακόμα ό Παπαδιαμαντόπουλος,
μιά τέτοια προσωπικότητα, σήμερα γνωρισμένος σ'
όλον τόν κόσμο με τ' όνομα Jean Moreas, όταν
είχε εκδώσει Έλληνικά τόν πρώτο του ποιητικό τό-
μο «Τρυγόνες και Έχιδναι» έχασε τόν μπούσουλα

Αυτά λέοντας έρχεται ό δάσκαλος του χωριού
ώς τριάντα χρονών άντρας. Ζούσε στο χωριό κοντά
στην εκκλησιά με τή μάνα του, γριά που μόλις
μπόρεγε να πάρη τά πεδάρια.

— Ά, μωρέ Γιώρη, τί πήγες κ' έκαμες τής
μάννας μου;

— Έγώ, εγώ; πίσω μου σατανά! Σου περνάει
από τό νού εγώ να κάμω τέτιο πράμα; και σηκώ-
θηκε.

Οι άργαστηριακοί τό πήραν μωρουδιά και έπου
κάθονταν τόν ερώταχν να μάθουν τί έκαμε τής μά-
νας του δάσκαλου. Μιά μέρα αποφάσισε να τή ει-
πεί άρχινώντας με προαιμίες και ιστορίες.

— Έγώ πήγα να του κάμω καλό κι' αυτός...
Για να σου είπω, δάσκαλέ μου, τί καλό γλέπει
απ' αυτό τό κούφαλο; Πρώτα πρώτα σου τρώει τό
ψωμί στα χαμένα μήνας ή δική μου είναι καλύ-
τερη; Όλες οι γριές θέλουν πνίξιμο. Κ' ή προαιμία
τό λέει: κόψε τά ξερά να μεγαλώσουν τά χλωρά.
Έγώ πήγα φές να τήν πνίξω τή δική μου, μα κεί-
νος ό βιρός π' άνάθεμά τον... Πήρα τό ξιγγοκέρι να
πάω να ιδω πρώτα, εν έχει νερό για να τήν κρύ-
ψω—μου φαίνεται πώς θάρθει πίσω μου. Μα τί να
ιδω μέσα; Κάτι πρόσωπα, κάτι παπάδες έτρεμαν
έτρεμαν μέσα στο νερό. Νύχτα, θεοσκότεινα. Φύ-

μέσα στο χάος που βρίσκονταν και δεν μπορούσε να ξεχωρίσει τα δύο τρία αληθινά τάλαντα που χανόντουσαν σ' αυτό το μάζωμα του τιποτένιου. Στά 1878 πριν ν' αφήσει την Ελλάδα για πάντα έγραφε «Είναι αξιοί αξιώτατοι και του ονόματος των ποιητών και της ποιητικής δόξης και ο Άλεξ. Σούτσος και ο Σολωμός και ο Ζαλακώστας και ο Τερτσίτης και ο Καρατούτσας και ο Βαλαωρίτης...»

Σ' εκείνο τον καιρό ο Ροΐδης, ένας μεγάλος κριτικός που λίγος καιρός είναι που πέθανε, τόλμησε να φωνάξει ότι δεν υπάρχει και ποτέ δε θα υπάρξει στην Ελλάδα αληθινή ποίηση, αληθινή δημιουργική φιλολογία, αν δε πετάξουν την ψεύτικη γλώσσα και δε γυρίσουν οι συγγραφίδες στη φυσική στην αληθινή γλώσσα σ' εκείνη που σκέφτεται και μιλάει δάκρυο το ελληνικό Έθνος. Τότε τα λόγια αυτά φανήκανε σαν ένα ανάκουστο τόλμημα, αλλά η γενναία ζωή φανερόνταν, άρχιζε να δίνει προσοχή στην πραγματικότητα, να κοιτάζει τρογύρο της. Αρχίζουν να διαβάζουν το Σολωμό, να μελετούν τους ανεξάντλητους θησαυρούς των λαϊκών τραγουδιών, να σπουδάζουν την πλούσια γλώσσα του λαού. Λίγο, λίγο κι' αυτοί οι πιδ ορατικοί υπερασπιστές της καθαρεύουσας χωρίς να το καλοθέλουνε παραδεχτήκανε πως για την ποίηση και τα λαφριά πεζά πιδ κατάλληλη είναι η γλώσσα η μιλούμενη, αλλά για τα σοβαρά έργα για τα επιστημονικά και για τα δραματικά όπως και για τα επίσημα έγγραφα και ακόμα για τις φημερίδες και για την άλληλογραφία πρέπει να μείνη ή βγενικιά καθαρεύουσα.

*

Έτσι πέρασαν άλλα 10 χρόνια. Το χυνόπωρο στά 1888 στους φιλολογικούς κύκλους της Αθήνας εξαφνα φάνηκε ένα βιβλιαράκι στο ζώφυλλο είχε πάνω «Ψυχής το Ταξίδι μου (Αθήνα 1888—Β'. έκδ. Paris 1906).

Ο συγγραφέας του εΐτανε σχεδόν άγνωστος, ξέραν μόνο πούναι καθηγητής στο Παρίσι και γαμπρός του Ρενάν, αλλά η εντύπωση απ' το βιβλίο του εΐτανε καταπληχτική, σά να άνοιξε τα μάτια δλουτών, εΐτανε ένα διαλάλημα των δικαιωμάτων της δημοτικής γλώσσας. «Ήτανε ήλιος ύψωμός γύρω σέ δρίζοντες δλάνοιχτους» λέει σήμερα ο Παλαμής στο Νουμά (29 Γενάρη 1906) σήμερα όταν ύστερ' από 18 χρόνια βγαίνει σέ δέφετη έκδοση το Ταξίδι—

και ζυπήσαμε και άνοιχτηκε και ζαπλώθηκε η πρώτη πρωτότυπη σελίδα της νεοελληνικής φιλολογίας. Έπειτα φάνηκε η «Έστία» του Δροσίνη, το πρώτο σοβαρό Έλληνικό περιοδικό που στις σελίδες μέσα κάμανε τα πρώτα βήματα, είναι αλήθεια όχι πάντοτε στερεά και πολλές φορές παραστρατισμένα, δλάκαιρη ή πλειάδα των ποιητών και λογοτεχνών για τους δπότες μπορεί να κολακίβεται σήμερα η Ελλάδα, γιατί επί τέλος μπόρεσαν και εΐπαν κάτι πρωτότυπο. Ορίστε και λίγα ονόματα·Κ. Παλαμής, Ψυχάρης, Κρυστάλλης, Έφταλιώτης, Καρκαβίτσας, Νιρβάνας, Ξενόπουλος, Πακαδιαμάντης, Δροσίνης, Βικέλας, Ροΐδης.

Ο άτυχίστατος πόλεμος του 1897 έκοψε για κάμποσο καιρό το φυσικό ζετύλιγμα της πνευματικής ζωής της νέας Ελλάδας, αλλά ύστερ' από τον πόλεμο άμέσως άρχισε να φανερόνεται μια τέτλια δύναμη και μια τέτλια ζωτικότητα στις δημιουργικές δυνάμεις που δεν είχε ίσια με τώρα ζαναφανεί. Τον καιρό εκείνο στη Δύση ο άέρας του συμβολισμού φυσώνας με δλη του τη δύναμη φούσκωνε την πνευματική θάλασσα και το κύμα έφτανε ως την Ελλάδα. Στά 1898 φάνηκε ένα Περιοδικό η «Τέχνη», που αν και βάσταζε η ζωή του μόνο ένα χρόνο χάραξε, σαν το βιβλίο του Ψυχάρη, μια νέα καμπύλη παραστατική του ζετυλίσματος της νεοελληνικής φιλολογίας. Στους παλιούς προστεθήκαν και νέοι, σειρά δλάκαιρη, ο Βασιλικός, ο Γρυπάρης, ο Βλαχογιάννης, ο Έπισκοπόπουλος, ο Θεοτόκης, ο Καμπύσης, ο Μαλακάσης, ο Μάνος, ο Πάλλης, ο Πασαγιάννης, ο Πορφύρας κλ. Από τους ξένους μεταφράζονταν στην «Τέχνη» ο Maeterlinck, ο Mallarmé, ο Nietzsche, ο Strindberg, ο Tolstoi, έβρισκε κανείς εκει και τα ονόματα του D'Annunzio, του Roddenbach, του Ibsen, του δικού μας Feodor Sologouh κτλ.

Φυσικά οι νεωτεριστές αυτοί καθώς και η ζωντανή γλώσσα που μεταχειρίζονταν, έγιναν δεχτοί με βλαστήμιες και βροσιές και τους κολλήσαν το παρατσούκλι «μαλλιάρηοι» (σαν να πούμε decadent), τους εΐπανε ακόμα προδοτές της πατρίδας οι φανατικοί πατριώτες όσοι στραβώθηκαν από το φρένιασμα τους. Ο τύπος πήρε το φαινόμενο του μαλλιάρηοι και άρχισε να του κάνει επιστημονική εξέταση για να φανεί τάχατες ότι κάνει και αυτός κάτι που γίνεται στους πολιτισμένους λαούς: έβαλε λοιπόν μπρός τη φρενοπαθολογία γιατί θάχανε φαίνεται κουτσοδιαβάσει οι φημεριδογράφοι τις κουταμάρες του

Max Nordau. Άλλά πρέπει κανείς, να συμβουλευτεί το βιβλίο του Παύλου Νιρβάνα «Τέχνη και Φρενοπάθεια» που τώρα τελεφταία βγήκε, αν θέλη να δει την πραγματική νεοελληνική κίνηση από την αρχή της, μ' δλα της τα ζετυλίγματα.

Ύστερα από λίγο έγινε κάπιο σχίσμα στους συνεργάτες της «Τέχνης», ή μια μεριά με τον Ψυχάρη άρχηγό, κατάλαβε ότι καιρός είναι να τελειώσουν μια φορά για πάντα με το γλωσσικό ζήτημα που κρατάει στο πόδι την Ελλάδα περισσότερο από έναν αιώνα και βάλθηκε να λύσει τα γλωσσικά προβλήματα. Για να ελευθερωθούν δε παντοτεινά από την τεχνητή καθαρεύουσα εΐταν ανάγκη να διορθώσουν την όρθογραφία, αντικαθιστώντας την ιστορική όρθογραφία με τη φωνητική, έπειτα φκίχσαν μια γραμματική της δημοτικής γλώσσας άπάνω σέ βθειές επιστημονικές μελέτες: Έπειδή δε το λεξικό του λαού δεν μπορούσε να δώσει όλες τις λέξεις που χρειάζονται να εκφράσουν τις σκέψεις τις πολύ ή λίγο περίπλοκες πούναι χρήσιμες στην τάξη των γραμματισμένων, όπως είναι οι όροι οι τεχνικοί και οι επιστημονικοί, και μ' θέλοντας να πάρουν από την καθαρεύουσα ψάξαν να βρουν ρίζες κλασσικές στην αληθινή άρχαία δίνοντας τους τον ανάλογο σχηματισμό σύμφωνα με τις απαιτήσεις της δημοτικής. Αυτή είναι η μερίδα των πραγματικών δημοτικιστών, η σχολή του Ψυχάρη καθώς τη λέν. Η άλλη μεριά έβρισκε ότι τα ζητήματα της γραμματικής δεν είχαν τόση μεγάλη σημασία για τον ποιητή και παρά να βγάζει κανείς τις λέξεις από άρχαία βιβλία καλύτερο είναι να μεταχειριστεί έτοιμες μορφές της καθαρεύουσας που τις συνήθισε ο λαός. Έτσι σχηματίστηκε η μερίδα των «ελευτέρων μιχτών» που όπαδούς έχει αρκετούς λογοτέχνες και ποιητές στην πρώτη γραμμή, όπως είναι ο Γρυπάρης, ο Πορφύρας, ο Βασιλικός, ο Νιρβάνας, ο Ξενόπουλος.

Μια μικρή ομάδα απ' αυτούς έπεσε στην επίδραση του Nietzsche και των Γερμανών, έβγαλε δε ύστερα από λίγο ένα περιοδικό το «Διόνυσος», αλλά ο πρόωρος θάνατος του Καμπύση, του άρχηγού αυτής της ομάδας, σταμάτησε την έκδοση.

Στη θέση της «Τέχνης» βγήκε το «Περιοδικό μας» αλλά χωρίς να έχει την πολεμική του πρώτου φλόγα. Οι πραγματικοί δημοτικιστές έμειναν για κάμποσο καιρό δίχως όργανο, ενώ οι όπαδοί της ύπερ-

σηξα χωρίς να θέλω κι' άπόμεινα στον τόπο μου, μοναχός, με το κερί δβυσμένο. Σκίχτηκα, μ' τη μάνα μου.

— Μά τί πρόσωπα ήταν; τίποτες δαιμονικά μακριά απ' εδω;

— Όχι, όχι, άνθρωποι: σαν η γυναίκα που μ' άφηκε, σαν ο πατέρας μου, ξέρω κ' εγώ; Λένε πως μόνικαμε μάγια ή θυγατέρα μου, γιατί; εγώ τί της έκαμα;

— Την άφηκες στους πέντε δρόμους, αυτός ούτε ταραχτηκε. Μονάχα μ' ένα κρυφό χαμόγελο εΐπε:

— Άμ' τί θάρρεψι! Έγώ τις έβγαλα στον κόσμο, ως π' αν να ζήσουν κατόπι, εγώ δεν μπορώ να θρέψω τον έαυτό μου, θα θρέψω κι' αυτές;—Πού λές, τρομάξα, και κ'τι χορτάρια, έτσι ψηλά, σαν σπαθιά ταραχτηκαν κ' ένα μπουάξ-μπουάξ μ' άφηκε στον τόπο. Όλο το γαΐμα μούφυγε με μιας και το κερί έπεσε στο νερό. Έκαμα να φύγω, και πλούμ— μέσα στο βιρό.

Έδω έλλαξε η όψη του, άλλοιθώριασαν τα μάτια του και, σαν να ήταν μέσα στο βιρό, βαθιά-βαθιά εΐπε:

— Τί σου χρωστάω, βιρό, πού με τραβάς από το μανίκι;

Και κατόπι σά να ήρθε στον έαυτό του με άλλη φωνή:

—Κείνος ο βιρός π'άνάθεμα τον. Έπειτα, ύστερα, κατόπι, πού λές—νάχει χάρη ο'αυτόν ή μάνα μου, άλλοιώς θά ήταν αυτή εκει μέσα μπροστύτερα από μένα... Έτσι, μωρέ μάτια μου, κι' ο δάσκαλος τί τη θέλει τη μάνα; Πήγα προφές με το βασιλείμα του ήλιου. Κάθονταν στο παραθύρι και κοίτασε όζω. Μπήκα στην κάμαρα χωρίς να με καταλάβει, ήταν μοναχή της. Όζω μούσγωνε, μά εκει μέσα με το στανιό μπόρεσα να την ιδώ. Σκοτάδι, το παραθύρι— ένας φεγγίτης, αυτή κάθονταν μπροστά, από πού να φέξει;

— Έ, της λέω, κυρά θειά, τί κάνεις αυτού; Τί καλό παιδί κείνος ο γιός σου! Εΐπε να σου σωθούν οι άμαρτίες πιδ, όσο ζεις τώρα, τόσο χειρότερα για σενα. Έζησες τί έζησες. Έπειτα, ύστερα, κατόπι τί καταλαβαίνεις έτσι; Και ξέρεις; ο γιός σου Νικόλας μούδακε κ' ένα μετζίτι νάρθη να σε πνίξω και να σου πάρω τ' άμαρτίες.

— Τί λές, παιδί μου; μού κάνει κουμπιασμένα.
— Νά, έτσι. Σάν θέλει μη μου χάνεις κ' έμένα το μετζίτι, γλυτώνεις και το παιδί σου από ένα βάρος.

— Η γριά τα χρειάστηκε. Μάσηξε δυό λάγια

και με κοίταε σαν άποκαρωμένη.

— Γλίπω πως δε θέλεις. Καλά, κοιτάξου με το γιό σου και πάλε έδω είμαι εγώ. Αυτό ήταν όλο. Κι αλήθεια τί τις θέλουν τις γριές και τους γερόντους; εγώ όταν γεράσω, αν προφτάσω, θα σκοτωθώ μοναχός μου.

Ο κόσμος τον άκουε κ' έκανε χάξι μ' αυτόν. Δέν ήταν μεγάλο πράμα, μα πέρασαν την ώρα τους γελώντας, κι αυτός πέρναε τη ζωή του. Όταν δε βρισκονταν μπροστά, τόφερνε η κουβέντα πολλές φορές για ταύτον κι ο καθένας έλεγε κάτι από την ιστορία του.

Ήταν μια φορά κ' έναν καιρό πλούσιος. Ο πατέρας του άφηκε πολύ βιό κι αυτός τόφαγε όλο έδω κ' εκει. Πριν πέντε χρόνια είχε γυρίσει από την ξενιτιά. Στη Σύμνη που ήταν πορτιέρης σέ κάποιον μεγάλο μπέη δ,τι έβγαζε τα ροκάνιζε. Η γυναίκα του, άφου πάντρεψε τα κορίτσια με το βιό πού είχε άπομεινει, ήταν ελεεινή. Γράμμα απ' αυτόν κανένα. Το πήρε άπόφαση να πάει να τον βρει. Πούλησε τα νυφικά της κ' έφυγε.

Μετά βίας τον άντάμωσε, γιατί της κρύβονταν, και κατόπι από χιλια μαλώματα τον άφηκε κ' έγεινε πλύστρα. Γλύτωσε από ταύτον. Μά κ' εκείνος; Τόγεινε σαράκι να την βλέπει καθεμέρα

πιος κάποτε νάν του τό αναποδογυρίσει και νά γράφει·

Σά λείφουν και αι δέκα του Φαραώ πληγαί
θα γίνον εις τό Κρίτος ελεύθερ' εκλογαί.

Και φαίνεται πώς ο δεύτερος είχε περισσότερο δικαιο. Σ' αυτό τουλάχιστο τό συμπέρασμα φτάνει όποιος κοιτάζει με προσοχή ό,τι γίνεται σήμερα στη Βουλή.

ΟΙ ΓΕΡΜΑΝΟΙ

δώσανε τόν καλύτερο χαρακτήρισμό στη «Δουκίσσα των 'Αθηνών» του Ραγκαβή, τήν είπαν ξυλοπόδαρη τραγωδία. Μά αξίζει νά τό χαρείτε άλάκαίρο τό τηλεγράφημα πουστειλε κάποιος από τό Βερολίνο και πού τό δημοσιεύανε όλες πάνου κάτω οι 'Αθηναϊκές φημερίδες τήν περασμένη Τρίτη·

«Αί εφημερίδες, λείε τό τηλεγράφημα, κρίνουσαι τήν παράστασιν τής «Δουκίσσης 'Αθηνών» του κ. Ραγκαβή λέγον· ότι ή γλώσσα της είναι μακαρονική, νόθος, εξεζητημένη, σχολαστική και ότι οι ήθοποιόι ήδυνάτων νά σώσουν τήν ξυλοπόδαρη αυτήν τραγωδίαν».

Μην ξεχνάτε ότι ή «'Επιτροπή των 'Ολυμπιακών αγώνων» διάλεξε τήν ξυλοπόδαρη τραγωδία του κ. Κλαίοντος για νά θαμπώσει τους ξένους πού ήρθανε στην 'Αθήνα για τους αγώνες. Και τους θαμπωσε.

— Τό τηλεγράφημα από τό Βερολίνο για τή «Δουκίσσα των 'Αθηνών» χαρακτηρίστηκε από τήν «'Εσπερινή» λιβελλος, κ' εκείνος πού τάταλε είναι, λείε, συκοφάντης και πολεμεί τόν κ. Ραγκαβή γιατί δέν του δίνει τή θέση του Γεν. Προξένου στο Βερολίνο!

— Φανταστήτε, νά σέ βρίζουνε συκοφάντη γιατί λές μια μεγάλη αλήθεια, πώς ή «Δουκίσσα» του Ραγκαβή είναι ξυλοπόδαρη τραγωδία! Η «'Εσπερινή» φοβερίζει κιόλας πώς θάν τόν κάνει ανάγνωσμα τόν κύριο πού έστειλε τό τηλεγράφημα αυτό εδιά νά μάθει ό κόσμος τί κρύπτεται πίσθεν αυτών των γεγονότων, σά νά μην ξέρει τάχατες ό κόσμος ότι πίσθεν αυτών των γεγονότων κρύπτεται ή άμαλοσύνη του 'Αθηναϊκού τύπου.

— 'Ακόμα δέ δίδηκε ό κερζες για τό Γυμναστικό Σκολεϊό, κι άρχισε ό κυριζες στις φημερίδες σέ ποιό μέρος πρέπει νά ήρθει.

— Άλλος προτεινει τό Τουρκοβούνι, άλλος πίσω από τό Στάδιο, άλλος τό Γουδι, όπου δηλ ό καθένας έχει δικά του ή φιλικά του οικόπεδα. Πατριωτικές φροντίδες λέγονται ό! αυτά και νά τό ξέρετε.

καδί του λάκκου. Έβγαινε τότες όζω σ' άλώνι και του φαινονταν πώς χάλυε ό χορός των ζωτικών πού πήδαγαν στο παλάλινο. Και πάλε έμπαινε μέσα. Κοίταε τριγύρο κ' οι άγίοι τόν τήραγαν μ' άγριο μάτι μέσα στη θαμπή φέξη των κοντιλιών πού σπιθοβόλαγαν κ' έτριζαν γιατί τέλειανε τό λάδι. 'Ακόμα ανάδινε ή μυρουδιά από τό θυμάμα και τό κονοστάσι φαινονταν πώς ταραζεται από τό τρεμόσθησμα των καντιλιών. Τόν έπιανε φόβος κ' έτρεχε όζω ίσια στο σπίτι. κ' έπεφτε στο σιάδι. ως τό πρωϊ άκούνητος.

Με τέτια ζωή δέ βασταζε πολύ, δέ μόρεσε ν' αποβγάλει τό χειμώνα. Τό Φλεβάρη μια μέρα κατσουλωμένη καθονταν έρημος στην αύλή. Δέν είχε φάει από δυό μέρες και δέν ήθελε νά φάει. Συλλογιούνταν κάτι πράματα πού δέν μπορούσε νά καταλάβει. Παράξενο πράμα πώς βρισκόνταν πάλε μοναχός. Πήγε νά κοιταχτεί στο νερό κ' είδε τόν έαυτό του βαθιά χωμένο, μέσα στον βάλτο. Του ήρθε νά τόν βγάλει από εκεί μέσα κ' έσκυψε, μά είδε ότι ό έαυτός του μεγάλωνε και τόν κοίταε άγρια. Κάπια σάπια χορταρήσια καλάμια στέκονταν στις άκρες. Τά φύκια πρασίνιζαν γιαλιστερα στούς τοίχους. Τό νερό μαυροπράσινο, θλιβερό, άκούνητο. Λές κ' ήταν μια λίμνη δάκρια, παλιά, σαπισμένα σάν δυστυχι-

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΠΡΩΤΟΜΑΘΗΤΗ

ΑΘΡΩΠΙΝΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ*

Θά κατορθώναμε μάλιστα νά ζήσουμε με μοναχά πρωτόπλαστη ούσια, γιατί μαζί με τό άζωτο έχει και κάρβουνο και ύδρογόνο, και με άφτά τά συστατικά, βοηθώντας και μερικά όρυχτά. θα μπορούσαμε ίσως νά ξανακάνουμε όλο μας τό αίμα και νά συντηρούμε κάθε μέρος του κορμιού μας. Μά, καθώς θα μάθετε κατόπι, άφτός ό τρόπος δέν είναι οικονομικός μήτε φρόνιμος. Κόλλα, ζάχαρη, πάχος, κλιούνε κάρβουνο κ' ύδρογόνο δίχωσ άζωτο· και λοιπόν αν είναι νά ζήσουμε με άφτά, ανάγκη ν' ανακατέψουμε μαζί τους και λίγη πρωτόπλαστη ούσια.

50. 'Απ' άφτίς τίς θρεπτικές ούσιες, ά δέ λογαριάσουμε τά όρυχτά, ή μόνη άληθινά πού λιώνει κ' έφοκλα περνάει ψιλές μεμπράνες είναι ή ζάχαρη (πού υπάρχει πολλών λογίων, δηλαδή ζαχαροκάλαμο, σταφύλι, κτλ.). Πάρε άσπραδι άβγού ή όρρό από αίμα ή κρέας ή κλωστίνη ή λίγη κόλλα, βρασμένη ή άβραστη, ή λίγο λάδι ή πάχος, και βαζοντάς το μέσα σέ φούσκα βούτηξε τή φούσκα μέσα σέ άγνύ νερό· θα δείς πώς τίποτα δέν περνάει τή φούσκα και δέν ανακατέβεται με τό νερό απ' όζω, όπως περνάει ή ζάχαρη και τό άλάτι. 'Απαράλλαχτα και κρέας ή κόλλα ή πάχος μέσα στο θρεπτικό άβλακι ποτές δέ θα περνούσε τη μεμπράνα πού χωρίζει τό έσωτερικό του άβλακιού από τό έσωτερικό των τριχωπών, κ' έτσι, εξόν αν αλλάζανε με κανέναν τρόπο, άφτά θάμειναν άχρηστα ως θροφή, γιατί όσο ή θροφή βρισκείται μέσα στο θρεπτικό άβλακι, καθαφτό βρισκείται όζω από τό κορμί· μέσα στο κορμί άληθινά δέ βρισκείται εξόν σά μπει μέσα στο αίμα.

Έπειτα με τά φαγώσιμά μας είναι ανακατωμένα ένα σωρό πράματα πού δέν είναι θρεπτικά καθόλου. Τά θρόφιμά μας είναι τυλιγμένα, νά πούμε, μέσα σέ κάθε λογής κουτιά, πού τό μεγαλύτερό τους μέρος είναι άχρηστο ως θροφή, καθώς είναι άχρηστο τό κουτί ή τό χαρτί όπου τυλίγεις μέσα ζαχαρτά. Τά θρόφιμα πρέπει με λιώσιμο νά βγούνε μέσα απ' άφτά τά κουτιά.

Τά ζουμιά λοιπόν τά ξελαγαρισμένα από τίς βελανιδες πού είπαμε λιώνουν τά θρόφιμα και τά βγάζουν από τά τυλίγματά τους, τά δουλέβουν με τρόπο πού νά χρησιμέβουνε στο αίμα, άφνοντας πίσω τά τυλίγματα, πού ως περιττά φέβγουν από τό θρεπτικό άβλακι χωρίς νά μπουνε μέσα στο αίμα και λοιπόν χωρίς νά γίνουνε μέρος του κορμιού.

Άφτό τό δουλέμα και λιώσιμο των θρόφιμων είναι ό,τι λέμε *Κώνωση*.

* Κοίταξε φύλλα 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 194 και 195.

σμένων και άδικημένων. Έσκυψε ακόμα ως πού άγγιζε. Τό νερό ταραχτήκε σέ γύρους απαλούς και τό μούτρο του χάθηκε. Γύρισε τανάσκειλα. Κοίταξε τό σπίτι, ρέπια και χάρβαλο, στόματα ανοιχτά και μάτια άβασα. Κοίταξε στη γωνιά της θύρας, έρημα, ή γριά δέν ήταν εκεί. Αυτός μοναχός, ξένος σέ όλα. Τί γυρεύει εδώ; Μια πέτρα έπεσε στο βιρό· τό νερό ανατρίχιασε. Μοναχά αυτό ήταν κοντά του· όλα τόν άφησαν, κ' αυτός τάφηκε όλα... Πόσα πετσιά είχε άργάσει αυτός ό βιρός. Πόσα πετσιά, όλα ξίνα! 'Ας άργάσει κ' ένα δικό του με τά ξίνα δάκρια. 'Ισως θα ξεπλερώνονταν. Μόλις μόρεσε νά κουνηθεί. Τά καλάμια πατημένα έτριξαν και τό νερό αναταράχτηκε κ' άχρησε, έγεινε θολό, όλο λάσπη και βάλτο.

Τήν άλλη μέρα έθαψαν τό Γιώρη Στάμο. Τό ακουάβι κ' ή «Παπατρέχας» δέ βλόγησαν τόν τάφο του. 'Ο Λία Γύφος κράταε τό σταυρό και βάσταε ίσο στο δάσκαλο πού έψελνε. Τόν παραχώσαν σέ μια άκρη και τόν έφαγε τό χόμα, τόν είχε φάει όμως πριν ό πράσινος βιρός.

ΜΗΤΣΗΣ ΚΑΛΑΜΑΣ

Τά θρόφιμα δουλέβονται· άλλα σέ άλλο μέρος του θρεπτικού άβλακιού.

Τό σάλιο έχει θαυμαστή δύναμη ν' αλλάζει τήν κόλλα σέ ζάχαρη. Βάλε στο στόμα σου μια μπουκάβραστη κόλλα, πού είναι πηχτή ζυμαρένια άνούστα και πού κολώνε, και κράτησε τη μέσα στο στόμα σου λίγες στιγμές· θα δείς πώς θα γίνε άριά, νερούλη και γλυκιά, γιατί ή κόλλα αλλάζει και γίνεται ζάχαρη. Η ζάχαρη όμως, τό ξέρετε, έφοκλα περνάει μεμπράνες, ενώ ή κόλλα όχι.

Τό γαστρικό ζουμί του στομαχίου δέ δουλέβει τάσα πολύ τήν κόλλα, όμως σύντομα λιώνει κάθε πρωτόπλαστη ούσια.

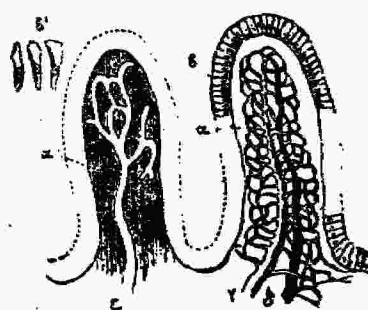
'Αν πάρεις ένα κομάτι βραστό, τό βάλεις μέσα σέ λίγο γαστρικό ζουμί, και τό ανακάτεμα τά κράτησεις ζεστό, τό κρέας σέ λίγη ώρα σιγά σιγά θα γίνε άφαντο. 'Ολη ή πρωτόπλαστη ούσια θα λιώνει, και δέ θα μείνουν παρά οι φλούδες της πρωτεϊνίας κλωστής και τό πάχος. Θα έχει λιώσιμα κρεατιού, λιώσιμο πού—πράμα παράξενο—έφοκλα περνάει μεμπράνα και λοιπόν είναι έτοιμο νά μπει στο αίμα.

Τό παγκρεάτικο ζουμί και τό ζουμί τό ξελαγαρισμένο από τ' άντερα δουλέβουν τήν κόλλα με τόν ίδιο τρόπο όπως τό σάλιο, μά δουλέβουν και τά πρωτοπλάσματα άπάνου κάτω όπως τά δουλέβει τό γαστρικό ζουμί.

51. Η χολή και τό παγκρεάτικο ζουμί δουλέβουνε συντροφικά τό πάχος με πολύ περιεργό τρόπο.

Ξέρεις πώς ά βάλεις μαζί λάδι και νερό, μπουρείς ίσως νάν τ' ανακατέψεις άρκετά κουνώντας τα δυνατά, μά πώς μόλις σταματήσεις ξαναχωρίζονται και τό λάδι κολυμπάει στην άπανωσιά. 'Αν όμως ανακατέψεις λάδι με παγκρεάτικο ζουμί και χολή, τό λάδι δέ χωρίζεται. Γίνεται ένα είδος ανακατέμα σάν άφρόγαλα, και θα περάσει ώρα πριν άνεθεί τό λάδι στην άπανωσιά. Τό γάλα, καθώς ξέρετε, έχει πάχος, τό πάχος πού λέμε βούτυρο· κ' αν παρατηρήσεις γάλα με μικροσκοπί, θα δείς πώς τό πάχος είναι χωρισμένο σέ μικρούτσικες μικρούτσικες σταλαματιές. Τό ίδιο, αν ανακατέψεις παγκρεάτικο ζουμί και χολή με λάδι ή βούτυρο ή άλλης λογής πάχος, θα δείς, σάν τό ζετάσεις με μικροσκοπί, πώς χωρίστηκε τό πάχος σέ πολύ μικρούτσικες σταλαματιές. Πίος είναι ό σκοπός άφτής τής δουλειάς;

'Αν ζετάσεις τό έσωτερικό του μικράντερου κάπιου ζώου, θα δείς πώς δέν είναι γλιστρό και γιαλιστερό όπως τό έξωτερικό του, παρά βελουδατό. 'Ο λόγος είναι γιατί ή μυξένια του μεμπράνα είναι παντού καταφορτωμένη κάτι σάν καρφάκια, σά γλωσσότσες κρεμασμένες έσωτερικά. Οι γλωσσότσες άφτές λέγονται *Μαλλοί*. Μιάζον άρκετά τίς ρώγες του πετσιού ('Αχν. 15), ή φανταστείς όλο τό ζωπέτσι ξεγδαρμένο εξόν τήν κατινή σειρά των κελλιών (δ), κ' ά φανταστείς και τήν ίδια τή ρώγα τραβηγμένη όζω πολύ. Τό άχνάρι 18 δείχνει τήν κατασκευή του

'Αχν. 18

- Μισοχαρακτικά είκόνα διό Μαλλών των Μικράντερον
- α. Ούσια Μαλλού
- β. 'Επιθήλι. Μερικά του κελλιά βγάλμένα φαινονται στο β γ.δ. 'Αρτηρία και φλέβα με τό τριχωπό τους δίχτι πού τριγυρίζει και κρύβει τό ε
- ε. Γαλατοθήκη στη μέση Μαλλού. Στη ρίζα της κλαδώνει σέ δίχτι Γαλατόσταμνα

μαλλού. Τό επιθήλι (δ), όπως βλέπετε, είναι από μια μοναχά σειρά κελλιά. 'Από κάτω του, όπως στη ρώγα του πετσιού, έχουμε δίχτι από τριχωπές γιομάτες αίμα, πού για έφοκλία φαινονται στο δεξί κομάτι του άχνάριου μονάχα. 'Ομως εξόν τίς τριχωπές τίς με αίμα, κάθε μαλλός έχει ό,τι δέν είδαμε στη ρώγα του πετσιού, δηλαδή έχει και μια άλλη τριχωπή (πού για έφοκλία τήν άναρτίσαμε στο άριστερό